

Gitarist, oppfinner og akrobat

Bjørn Klakegg

Speil, speil på veggen der, hvem er den mest originale gitaristen i landet her? Det finnes sikkert flere gitarister enn det er bruk for. Kanskje for det blant gitarister ikke i så stor grad vektlegges originalitet? En drøy påstand er at enten så spiller de som Eivind Aarseth eller som Mike Stern eller som Clapton eller som...

-kan leserne hjelpe med å finne et navn på instrumentet?

Tekst: Frode Barth

Foto: Anders Bergersen

Hvordan spiller så Bjørn Klakegg? Er han også en kopi, eller er han en såkalt original?

– For meg er det ikke viktig å være original, men når det dukker opp problemstillinger som en lyd jeg gjerne vil få til, da blir jeg utfordret og må se om jeg kan få til en løsning. Mange av instrumentene mine, som kanskje får meg til fremstå som original for noen, er blitt til på denne måten; sykkelhjulet for eksempel.

Det med sykkelhjul må du forklare nærmere?

– Jo, jeg spente noen gitarstrenger på en sykkelfelg. Strengene stemte jeg opp med vanlige gitarstemmeskruer og monterte hjulet på et stativ. Satte så et sugerør fast på stativet som fungerer som et plekter når felgen snurrer rundt og sugerøret kommer i kontakt med strengene. Ved hjelp av noen pick-uper fikk jeg til den lyden som jeg ønsket meg. Etter at jeg hadde laget instrumentet oppdaget jeg noe rart. Når sugerørplekteret hadde vært borti strengen på sin ferd videre, så passerte strengene pick-upen uten angrep. Det ga en litt spesiell *lo-lyd*. Det førte igjen til at jeg gikk til Gitardoktor'n Knut Myhrvoll, og fikk konstruert en ny type pick-up som kan tangere strengene og gi *lo-lyd* på den «vanlige» gitaren min også.

Hvilken rolle får sykkelhjulene dine live?

– Til nå har jeg mest brukt dem til teater og danseforestillinger. Jeg har dem koblet opp til en motor som driver hjulet rundt. Jeg kunne jo ha benyttet synth, men bestemte meg for lenge siden for å overlate det domenet til keyboardistene. Jeg synes sykkelhjulene skaper en fin atmosfære.

Hvordan stemmer man et sykkelhjul?

– Ved hjelp av stemmeskruer.

Er det visuelle vel så viktig som det auditive?

– Nei, overhodet ikke, og dette er kjempeviktig! Den eneste motivasjonen jeg har er at det skal fungere, og at det skal bli vakkert. (Vakkert for meg kan også være «stygge» lyder). Men det er klart at det vekker oppsikt når jeg har med sykkelhjulet på flyet eller rigger det opp på scenen. Man blir bevisst på at folk synes det er rart. Da jeg fikk fiskesnellen på gitaren, så jo det også unektelig litt merkelig ut, og jeg ble i begynnelsen litt forstyrret av at folk syntes dette var så kjempeartig. Det skaper jo en forventning å ha sånne ting på gitaren, men nå er snella en naturlig del av mitt uttrykk. Jeg bruker den kun når jeg føler for det.

Fiskesnella?

– Ja, jeg satt og snakket med folkesangeren Sondre Bratland, som jeg hadde fått stipend til å studere med. Jeg hadde ingen ambisjoner om å bli folkemusiker, men jeg er jo telemarking, og hadde lyst til å lære litt om denne musikken også. Sondre snakket om et instrument som svenskene kaller for *vevlira*, et instrument med sveiv som får strengene til å klinge kontinuerlig. I folkemusikken finner du suset. Man finner klanger som henger. Akkordene ligger liksom i strekket – en horisontal atmosfære. "Søren, jeg må da kunne få til dette på gitaren?" Prøvde først å sveive med *hjulvisp*, men det ga en elendig utveksling. Men da jeg sto på fjellet og fisket, så kom jeg på at kanskje fiskesnella kunne duger. Samme dagen hadde jeg prototypen. Jeg ofret min åpne *Daiva* haspelsnelle, den var jo ikke av de dyreste allikevel. Snella viste seg å funke som en kule.

(Dette må forklares nærmere: Bjørn monterte en dorullpapp på snella, og limte på tråder fra et garnnøste. Når han sveiver på snella farer dorullhylsteret med garntrådene rundt, og setter gitarstrengene i bevegelse. Man får et syntheppe-aktig lydbilde. Nå har han byttet ut dorullpappen med et plasthylster og ulltrådene med lærstrimler.)

Bøllene

– Jeg har hatt både akustisk og elektrisk fretlessgitar. Jeg liker glissandolyden. Jeg fikk Pluto til å ta av båndene og montere en citarstol på den akustiske. Den låt helt forjævelig, men kjempetøft. Gitaren lå i en Gibson kasse og ble stjålet. Sikkert et sjokk for han som pakket opp for å prøve og spille Dylan... Apropos bøller, en dag jeg satt og puslet med en bottleneck og ikke helt fikk det til, fant jeg fram til en metall-dreier på gule sider. Denne karen tok meg helt på alvor. Tok mål av lillefingeren og gjorde seg flid, han dreide fire finger "bøller" til meg. De fungerer som små bottlenecker og gjorde det mindre farlig å begi seg ut på Ry Cooders domene.

Løpestringen

– Jeg har spent en metallstreng skrått over gitarmikrofonen på gitar, og jeg kaller det klimaksstroppen. Når jeg holder på med en oppkava gitarsolo og fingrene ikke orker mer, da kobler jeg av og til inn stroppen som et overdrive gir. Ved hjelp av stroppen så kan jeg ved å trykke med tommelen bende tonen både opp og ned trinnløst og med mulighet for ekstrem vibrato (slakke og stramme stroppen). Fester jeg stroppen ned til en av de vanlige gitarstrengene oppstår en helt egen lyd. Den første gitaren som hadde klimaksstropp er også stjålet. Kanskje denne artikkelen kan oppklare noe for den som i god tro har denne gitaren?

Cello-gitar?

– Jeg fikk ideen borte hos bassisten Johannes Eick. Han bygget om bassene sine. Han hadde også en cello, og så fikk jeg en ide: «Tenk å sette seks strenger og bånd på celloen». Jeg avverterte etter en cello, det var til og med en som ringte, men så ville han ikke selge den allikevel. Så tenkte jeg at det må jo gå å bygge en elgitar med rund hals og stol også. Jeg visste at den måtte være flat på midten, ellers så ville ikke buen få plass. Så skriblet jeg ned noen tegninger og sendte dem over til Gitardoktor'n Knut Myhrvoll som bearbeidet disse og laget instrumentet. Det låt som et strykeinstrument. Kan leserne hjelpe med å finne et navn på instrumentet?

Når begynte du å spille, Bjørn?

– Jeg begynte å spille piano i 10-års alderen i Skien der jeg er oppvokst. Gikk storebror Rune i næringen. Skulle til og med være med i ungdommens pianomesterskap, men på vei til Oslo spydde jeg i Siljan fordi jeg var så nervøs. Jeg spilte visst den siste linja i Rondo

Amoroso 10 ganger før jeg kom i mål. Det gikk fint helt til siste linja. Så spilte jeg fløyte noen år med Guttorm Guttormsen som lærer. Men en sommer hos farmor og farfar fant jeg den store kjærligheten. I Sunnfjord sover de lenge middag, og i ren kjedsomhet tok jeg ned gitaren på veggen – og så var det igang.

Faren til Bjørn har laget skolens visesangbok. Bjørn lærte alle bokens akkorder på en uke! Fikk så ordentlig gitarlærer, tok et år på Toneheim Folkehøgskole, jobbet et år med musiker og komponist Guttorm Guttormsen på Telemark teater og kom så inn på Musikk-konservatoriets jazzlinje i Trondheim, der han gikk i samme klasse som blant andre Frode Alnæs.

Har du noen forbilder?

– Wes Montgomery var mitt første forbilde. Deretter oppdaget jeg

Pat Metheny. Han og Wes Montgomery har preget meg mye, særlig når det gjelder det melodiske. Det var nok en periode da Methenys stemme fløt over i min egen. En dag på scenen ble dette veldig tydelig for meg, og i det øyeblikket begynte jeg aktivt å skru meg selv ut av Methenys verden og mot min egen. Dette er en prosess som pågår enda. Jeg vil så gjerne finne min greie og er derfor veldig på vakt. Kanskje for mye?

Jeg har i hvert fall forlatt slike områder eller lyder som jeg selv synes har vært fine, men som lå for nært opp til andres. Jeg er jo en melodios gitarist og det har jeg blant annet til felles med de nevnte gitaristene. Fortsatt spøker de av og til i bakgrunnen. Jeg har respekt for andres uttrykk. Kanskje til og med Pat Metheny kan bli lei seg av å bli kopiert så til de grader. Når man blir voksen, synes jeg at man må prøve å forlate sine forbilder. Både for sin egen del, og med tanke på originalen.

Du har ikke spilt så fryktelig mye ute?

– Jo, det har jeg, men av forskjellige grunner så har jeg ikke vært så mye å se på jazzscenen. Jeg har gjort en masse for teater og dans de siste par årene. Jeg er imidlertid i gang med nytt band som består av Jarle Vespstad på trommer og Johannes Eick på bass. Jeg ser frem til å utvikle dette.

Har du høye forventninger til deg selv?

– Ja, det har jeg, men jeg vet også at forventninger skaper et press på utøveren. Forventningene om å gjøre en «veldig fin jobb» kan lett fjerne fokuset fra spillesituasjonen. Forventningene lar ikke fremtiden og øyeblikkene få være i fred. Jeg har selv opplevd i spillesammenhenger å føle at svaret fullt og helt har ligget på meg. Dermed har jeg ikke klart å fange opp medmusikernes signaler, fordi jeg har vært for mye opptatt av min egen tilstand.

Bill Frisell er for meg en musiker som synes å slappe av i helheten uten hele tiden å måtte vise at han egentlig er ganske flink til å spille gitar.

Når det kommer en «helt» inn i lokalet der du spiller

– Da sitter prestasjonsangsten løst. Alle vet vel hvordan det er. En gang jeg spilte på Jazzfestivalen i Molde kom John Scofield inn døra. Der sto jeg med nylig vekklepte negler, angrende – ute av stand til å få tak i strengen. I den situasjonen var jeg jo ganske hjelpeløs, men det å prøve å imponere andre fører nok sjelden til spennende musikk. (Nå prøver han seg atter en gang som negleløs fingerspillende gitarist. Om Scofield holder seg unna, går det kanskje bra denne gangen.)

Utstyr

Det er nok ingen gitarister i landet som har så dyre klanger som det Bjørn har i racket sitt:

– Jeg var tidlig ute med Lexicon PCM-60 klang. Den satte en slags standard for meg hva klang angår. I årenes løp har jeg rent døra ned hos Lydsystemer A/S på jakt etter siste nytt fra TC-Electronic.
TC-Electronic 2290
TC-Electronic M 5000
TC-Electronic G-Force
TC-Electronic Fireworks
Oberheim Echoplex
Mesaboogie V-Twin (preamp)
Mesaboogie 2x90 (sluttrinns)
Mesa Black Shadow elementer i hjemmelagede kasser

Sykkelhjul - en forlengelse av gitaren

Å spille fort

– Det å lytte til en gitarist som har god teknikk og kan spille veldig fort, kan være en både skremmende og flott opplevelse. En følelse av utilstrekkelighet kan lett melde seg i møtet med et slikt fartsfantom. 10 minutters tid i full fart kan imidlertid fort bli for mye dersom utøveren ikke har noe å fortelle. Som lytter vil man jo også gjerne nå inn til den som spiller. Jeg tror det er viktig å kvitte seg med trangen til å utøve tekniske maktdemonstrasjoner. En dag sitter man forhåpentligvis igjen med et mer nakent uttrykk. Cornelis Vreeswijk er en slik type – inn til beinet og oppriktig. Joni Mitchell også.

Fis og fjert

Som 13-årig musikkskoleelev fikk undertegnede første gang stifte bekjentskap med Bjørn Klakegg (som en tid vikarierte for Erik Wesseltoft). Dette var et usedvanlig lekent og interessant bekjentskap. Jeg husker leksen var en fengende komposisjon signert Klakegg og med den like fengende tittelen «Fis og fjert».

Er humor viktig i ditt musiske liv?

– Jeg ser ikke på meg selv som noen moromann, men som privatperson kan jeg rulle på gulvet, danse på bordet og være moromann på fest. Min største suksess på gata var da jeg sykklende på veg til Smuget møtte en gjeng musikere. Jeg stoppet opp og prøvde et triks som mislyktes totalt. Sykkelen ramlet med et brak i asfalten. I ren ergrelse sparket jeg til pedalen og sykkelen gikk rett til himmels og landet perfekt ved min side. Dette gjorde stor suksess. Det er ikke snakk om at jeg får til det igjen – tror jeg.

Du må sies å være en improviserende musiker. Hva tenker du om det å improvisere?

– At jeg har én oppgave, og det er å være meg. Jeg tror på å lytte til den indre stemmen som finnes. Det er ikke alltid man skal tilegne seg så fryktelig mye nytt, kanskje like gjerne plukke av seg ting som andre har sagt «skal være slikt». Det er viktig å være personlig i møtet med musikken i en verden der ulike trender får for stor betydning. Andres sannheter må ikke nødvendigvis være ens egne. Det er viktig for meg å finne min egen stemme og mitt innerste ønske. Altså at jeg gir meg selv lov til å følge det, uten å være redd for at jeg gjør noe galt. Når jeg spiller den stygge lyden og de stygge tingene, gjør jeg det fordi jeg har kjærlighet til den stygge lyden. Dermed må jeg også tolerere at ikke alle liker det jeg driver med. Jeg må våge å ta sjansen på å være meg selv. Hvis det innebærer at jeg hiver gitaren ut på folk, så er det jo selvsagt drøyt.

Teori og undervisning – gitarlærer

– Jeg har syntes det har vært vanskelig å være gitarlærer, fordi jeg nesten utelukkende har spilt på øret, en slags flaggermus som lytter etter impulsene. Men nå, etter 20 år, har jeg innsett at jeg har nok godt av en litt bedre harmonisk utsikt, og har gjort noe med det.

Et system for gitarister med teoriangst

– Jeg holder på med et visuelt system for orientering i skalalandskapet. Kanskje blir det en bok en dag, jeg er nok ikke den eneste med te-

oriskrekk. Systemet er først og fremst laget for elevene, men også for meg selv. Jeg skulle gjerne hatt det for 20 år siden.

Leserne har sikkert sett det man kaller grepskart. Man tegner opp skalaer og grep på dem. Det forferdelige kartet med alle de svarte prikkene på er nå en saga blott – for Bjørn har innført stjernetegn i stedet. Hva er vel mer naturlig enn å starte med Storebjørn og Lillebjørn? Begreper som velta juletrefoot, sirupssnipp og snowjogg-sko og nødutgang for de altererte, er begreper leserne bør merke seg – kanskje de blir standard?

Hva inspirerer deg?

– En kraft i seg selv er kjærligheten til å spille gitar. Som menneske er kanskje det å sitte på et høyt fjell og se utover en av de største inspirasjonskildene. Frihetsfølelse og følelsen å være nær elementene er viktig i livet mitt. Jeg padler kajakk og har lært å snurre rundt, å gå på skøyter på Maridalsvannet er også inspirerende. Begynte å tenke på tyngdeoverføringen. Fingrene må hvile de også.

Under en forestilling på Black Box gikk du rett opp fra lotusstilling. Driver du med akrobatikk?

– Jeg er jo gammel turner og har drevet med aikido. Etter en senebetennelse i fingrene trente jeg yoga hver dag. Plutselig fikk jeg til trikset du nettopp nevnte.

Hva og hvem jobber du helst med?

– Det er mange jeg har lyst til å jobbe med, ramser ikke opp dem nå, men om et frikete punkeband ringte en dag...

Hvilken type musiker er du egentlig?

– Jeg er en musiker som har tilhørighet i jazzmiljøet, men jeg har ikke noe behov for å være jazzmusiker. Jeg hører til der det er plass til min type musikalitet.

Nye prosjekter/framtidsutsikter?

– Har platestøtte inne nå, som jeg skal bruke innen et års tid. Vet ikke hvor det prosjektet ender.

Øver du mye?

– Jeg er ingen systematiker, men spiller hele dagen. Pappa måtte ta gitaren ut på gangen for at jeg skulle få gjort leksene, ellers tok jeg tak i den hele tiden. Skulle ønske at jeg på den tiden hadde hatt en lærer som kunne lært meg noe om respekt for muskulaturen.

– Etter mitt møte med folkemusikken fikk jeg ørene opp for strenger som klinger over i hverandre. Jeg har derfor utviklet noen teknikker på gitaren som jeg tror jeg er alene om. Jeg kastet plekteret for noen år siden, og la om til disse fingerspills-teknikkene. De er vanskelige å bringe i noe system, men jeg jobber for å få dem under kontroll. Jeg har atter en gang klippet alle neglene, og jobber desperat for å få det til å fungere. Men det kommer etter hvert det også, om bare Scofield holder seg unna...

W

Diskografi:

NUKU: Det absolutte nullpunkt	(Curling Legs, CLPCD 2) 1992
Extended Nose: Jamaha	(Sirculazione totale, 8602) 1986
Out to lunch: Out to lunch	(Odin, NJ4023) 1988
Out to lunch: Kulbokstrytter	(Curling Legs, CLPCD15) 1995
Tone Hulbækmo: Konkylie	(Grappa, GRCD4095) 1995
Tove Karoline Knutsen: Blå kveld	(Triola, TNCD 2002) 1993
Elsa Kvamme: Ting som små piker liker	(Hehe, CD1) 1990